

AURELIUS AUGUSTINUS, *DE DOCTRINA CHRISTIANA*

DÁLE TI, KTEŘÍ SE OZNAČUJÍ JAKO FILOZOFOVÉ: POKUD SNAD ŘEKLI NĚCO PRAVDIVÉHO, CO SE SHODUJE S NAŠÍ VÍROU -- A BYLI TO NEJSPIŠ PLATÓNOCI STOUPENCI, NEJENŽE SE TAKOVÝCH VĚCÍ NEMUSÍME DĚSIT, ALE MÁME SI JE U NICH PŘIVLASTNIT A VYUŽÍT PRO SEBE, NEBOŤ ONI NEJSOU JEJICH PRAVOPLATNÝMI DRŽITELI. EGYPTANÉ TOTIŽ NEMĚLI JEN MODLY A TĚŽKOU DŘINU, JICHŽ SE IZRAELSKÝ LID HROZIL A PŘED NIMIŽ PRCHAL, ALE MĚLI TĚŽ ZLATÉ A STRÍBRNÉ NÁDOBY, ŠPERKY A PLÁŠTĚ,¹ KTERÉ SI ONEN LID PŘI ODCHODU Z EGYPTA POTAJÍ PŘIVLASTNIL (NIKOLI O SVÉ ÚJMĚ, ALE NA BOŽÍ ROZKAZ), ABY JICH UŽÍVAL LÉPE; KONEČNĚ EGYPTANÉ SAMI JIM VĚCI, JICHŽ NEUŽÍVALI NÁLEŽITĚ, NEVĚDOMKY PROPŮJČILI A PŘENECHALI. A PRÁVĚ TAK VŠECHNA POHANSKÁ UČENÍ NEMAJÍ JEN PRAZDNÉ A POVĚREČNÉ VÝMYSLY, BŘEMENA, KTERÁ ZNAMENAJÍ ZBYTEČNOU ZÁTĚŽ A JICHŽ SE KAŽDÝ Z NÁS, KDYŽ VEDEN KRISTEM ODCHÁZÍ Z POHANSKÉHO SPOLEČENSTVÍ, MUSÍ HROZIT A JIMŽ SE MUSÍ VYHÝBAT, ALE OBSAHUJÍ TĚŽ SVOBODNÉ NAUKY, JICHŽ MŮŽE PRAVDA DOBŘE POUŽÍT, DÁLE VELICE UŽITEČNÉ MRAVNÍ PŘÍKAZY, A KONEČNĚ JE U NICH MOŽNO NALÉZT NĚKTERÉ PRAVDY O UCTÍVÁNÍ JEDINÉHO BOHA.

TOTO SVÉ ZLATO A STRÍBRO OVŠEM NEVYTVOŘILI SAMI, ALE JAKO BY JE VYDOBYLI Z JAKÝCHSI DOLŮ VŠUDE SE ROZLÉVAJÍCÍ BOŽSKÉ PROZŘETELNOSTI, ZNEUŽÍVAJÍ JEJ VŠAK ZVRÁCENĚ A BEZPRÁVNĚ KE SLUŽBĚ DÉMONŮM; KŘEŠTAN, DUCHOVNĚ SE VYDĚLUJÍCÍ Z JEJICH BÍDNÉ SPOLEČNOSTI, JIM JE TEDY MÁ ODEBRAT, ABY MOHLO BÝT K DISPOZICI OPRÁVNĚNÉMU UŽITÍ V KÁZÁNÍ EVANGELIA. A BUDEME SMĚT PŘEJMOUT, VLASTNIT A OBRÁTIT K UŽITKU KŘEŠTANSTVÍ TAKÉ JEJICH PLÁŠTĚ, COŽ JSOU SICE USTANOVENÍ LIDSKÁ, ALE PRO LIDSKOU SPOLEČNOST VHODNÁ A V TOMTO ŽIVOTĚ SE BEZ NICH NEOBEJDEME.

CO JINÉHO OSTATNĚ UČINILI MNOZÍ DOBŘÍ A VĚRNÍ KŘEŠTANÉ? NEVIDÍME SNAD, JAKÝM MNOŽSTVÍM ZLATA A STRÍBRA I PLÁŠTŮ BYL OBTÍŽEN PŘI SVÉM ODCHODU Z EGYPTA PŘESLADKÝ UČITEL A PŘEBLAŽENÝ MUČEDNÍK CYPRIANUS? NEBO LACTANTIUS? A VICTORINUS, OPTATUS, HILARIUS -- ABYCH POMLČEL O ŽIVÝCH? CO NESČETNÍ ŘEKOVÉ? PRÁVĚ TO UČINIL JAKO PRVNÍ SÁM NEJVĚRNĚJŠÍ SLUŽEBNÍK HOSPODINŮV MOJŽÍŠ, O NĚMŽ JE PSÁNO, ŽE BYL VYCHOVÁN VE VEŠKERÉ EGYPTSKÉ MOUDROSTI. POHANÉ, ODDANÍ SVÝM POVĚŘČIVÝM ZVYKŮM, BY NIKDY, A ZVLÁŠT NE TEHDY, KDYŽ JEŠTĚ ODMÍTALI KRISTOVO JHO A KŘEŠTANY PRONÁSLEDOVALI, NEBYLI NEPOSKYTLI NAUKY, KTERÉ JIM BYLY UŽITEČNÉ, KDYBY TUŠILI, ŽE BUDOU OBRÁCENY VE PROSPĚCH ÚCTY K JEDINÉMU BOHU A ŽE TENTO KULT JEDNOU JEJICH JALOVÉ MODLÁŘSTVÍ VYVRÁTÍ: ODEVZDALI SVÉ ZLATO, STRÍBRO A PLÁŠTĚ BOŽÍMU LIDU, KDYŽ VYCHÁZEL Z EGYPTA, ANIŽ VĚDĚLI, JAK TO, CO DALI, BUDE OBRÁCENO VE PROSPĚCH SLUŽBY KRISTU. TEDY TO, CO ČTEME V EXODU, JE NEPOCHYBNĚ PŘEDOBRAZEM PRÁVĚ TĚTO SITUACE (PŘÍČEMŽ NEVYLUČUJI JINÝ, STEJNĚ DOBRÝ NEBO LEPŠÍ VÝKLAD).

¹ Srv. Ex 3,22; 11,2; 12,35 -- 36

JERONÝM: *DOPIS 22*

HLEĎ, ABY SES NEZDÁLA PŘILÍŠ VÝMLUVNOU, A NEHLEDEJ POTĚŠENÍ V SKLÁDÁNÍ LYRICKÝCH BÁSNÍ. A JAKÉ JE SPOLUŽITÍ SVĚTLA S TEMNOTOU? JAKÝ SOUZZVUK KRISTA S BELIÁLEM?² CO MAJÍ ŽALMY SPOLEČNÉHO S HORATIEM, VERGILIUS S EVANGELIÍ A CÍCERO S APOŠTOLY?³ NEVZBUDÍ SNAD U TVÉHO BRATRA POHORŠENÍ, SPATŘÍ-LI TĚ ZA STOLEM V POHANSKÉM CHRÁMĚ?⁴ BUDIŽ, ČISTÝM JE VŠECHNO ČISTÉ⁵ A NEMÁ SE ZAVRHOVAT NIC, CO SE PŘIJÍMÁ S DÍKŮVZDÁNÍM⁶, PŘECE VŠAK NELZE PÍT ZÁROVEŇ Z KALICHA KRISTOVA A Z KALICHA DÉMONŮ⁷. POVÍM TI PROTO PŘÍBĚH VLASTNÍHO NEŠTĚSTÍ.

30. PŘED MNOHA LETY JSEM SE KVŮLI KRÁLOVSTVÍ NEBESKÉMU ODŘÍZL OD DOMOVA, RODIČŮ, SESTRY, PŘÍBUZNÝCH, A COŽ BYLO NEJOBTÍŽNĚJŠÍ, I OD VYBRANÉHO JÍDLA, NA KTERÉ JSEM BYL ZVYKLÝ, A VYDAL SE NA CESTU DO JERUZALÉMA, ABYCH TU SVEDL SVŮJ BOJ. NEDOKÁZAL JSEM SE VŠAK ZŘÍCI KNIHOVNY, KTEROU JSEM S OBROVSKÝM ÚSILÍM A NÁMAHOU DAL DOHROMADY BĚHEM POBYTU V ŘÍMĚ. A TAK JSEM, JÁ HLUPÁK, BĚHEM POSTU ČETL CÍCERONA. PO MNOHA PROBDĚLÝCH NOCÍCH, PO MNOHA SLZÁCH, KTERÉ SE MI PŘI VZPOMÍNCE NA DŘÍVĚJŠÍ HŘÍCHY ŘINULY Z HLUBIN SRDCE, JSEM BRÁVAL DO RUKOU PLAUTA⁸. JAKMILE JSEM SE VŠAK ZASE VZPAMATOVAL, A ZAČAL ČÍST JEDNOHO Z PROROKŮ, ZHROZIL JSEM SE NAD TÍM NEUMĚLÝM JAZYKEM. BYL JSEM JAKO SLEPEC, KTERÝ NEVIDÍ SVĚTLO, VINU VŠAK NEPŘISUZUJE SVÝM OČÍM, NÝBRŽ SLUNCI. ZATÍMCO SI ZE MNE DÁVNÝ HAD TAKTO TROPIL ŠPRÝMY, PŘIBLIŽNĚ V POLOVINĚ ČTYŘICETIDENNÍHO POSTU SE MÉHO VYČERPANÉHO TĚLA, JEŽ NEPOZNALO ODPOČINEK, ZMOCNILA HOREČKA, A TŘEBAŽE TO ZNÍ NEUVĚŘITELNĚ, TAK SŽÍRALA MÉ UBOHÉ ÚDY, ŽE NA NICH KŮŽE JEN VISELA. ZDÁLO SE MI, ŽE SE BLÍŽÍ MOJE POSLEDNÍ HODINKA. CELÉ TĚLO BYLO JIŽ CHLADNÉ, JEN V ZBĚDOVANÉ HRUDI, V NÍŽ ZBÝVALO JEŠTĚ TROCHU TEPLA, BYLO CÍTIT POSLEDNÍ ZÁCHVĚVY ŽIVOTA. TU JSEM BYL V NÁHLÉM DUCHOVNÍM VYTRŽENÍ PŘEDVEDEN PŘED BOŽÍ SOUD. BYLO ZDE TOLIK SVĚTLA A Z OKOLOSTOJÍCÍCH SE LINULA TAKOVÁ ZÁŘE, ŽE JSEM PADL NA ZEM A NEODVÁŽIL SE ANI POZDVIHNOUT ZRAK. KDYŽ SE MĚ ZEPTALI, ČÍM JSEM, ODPOVĚDĚL JSEM, ŽE JSEM KŘESŤAN. ALE TEN, JENŽ SEDĚL V ČELE, PRAVIL: „LŽEŠ, TY NEJSI STOUPENEC KŘISTŮV, ALE CÍCERONŮV; KDE JE TVŮJ POKLAD, TAM BUDE I TVÉ SRDCE⁹.“ V TU CHVÍLI JSEM ONĚMĚL A MEZI RANAMI – PŘIKÁZAL MĚ TOTIŽ ZBIČOVAT – JEŠTĚ VÍCE VŠAK MUČEN VLASTNÍM SVĚDOMÍM, JSEM SI PRO SEBE ZAŠEPTAL TENTO VERŠ: COŽ TI V PODSVĚTÍ VZDÁ NĚKDO CHVÁLU?¹⁰ A PAK JSEM ZAČAL KŘÍČET A KVÍLET: „SMILUJ SE NADE MNOU, PANE, SMILUJ SE NADE MNOU.“ TEN NÁŘEK SE MÍSIL SE SVIŠTĚNÍM BIČE, AŽ NAKONEC TI, KDO STÁLI KOLEM, PADLI SOUDCI K NOHÁM A PROSILI HO, ABY ODPUSTIL MÉMU MLÁDÍ A DAL MI PŘÍLEŽITOST NAPRAVIT SVŮJ HŘÍCH S TÍM, ŽE BUDU-LI JEŠTĚ NĚKDY ČÍST POHANSKÉ KNIHY, BUDU TRPĚT TĚMI NEJHORŠÍMI MUKAMI. A JÁ, KTERÝ JSEM BYL V TĚTO TĚŽKÉ CHVÍLI OCHOTEN SLÍBIT I MNOHEM VĚTŠÍ VĚCI, JSEM SE ZAPŘÍSÁHL PŘI JEHO JMÉNU: „PANE, BUDU-LI JEŠTĚ NĚKDY VLASTNIT NĚJAKÉ SVĚTSKÉ KNIHY NEBO JE ČÍST, ZAPŘEL JSEM

² 2K 6, 14 – 15.

³ Ozvěna Tertullianových slov: *Co mají společného Athény a Jeruzalém? Co akademie a církev? Co heretici a křesťané?* (*De praescr. haer.* 7, 9 [CCL 1, 193]).

⁴ Srv. 1K 8, 10.

⁵ Tt 1, 15.

⁶ 1Tm 4, 4.

⁷ Srv. 1K 10, 21.

⁸ Plautus a Terentius patřily k Jeronýmovým oblíbeným autorům. Jejich hry se už sice v pozdní antice neobjevovaly na scéně, sloužily ale jako texty používané při výuce v gramatických školách a byly považovány za vzor jazykové a stylistické čistoty. Po svém snovém zážitku se Jeroným zařekl, že už nebude pohanské autory číst. O tom, zda toto předsevzetí dodržel, však lze s úspěchem pochybovat.

⁹ Mt 6, 21.

¹⁰ Ž 6, 6.

TĚ.“ KDYŽ JSEM SLOŽIL TUTO PŘÍSAHU, BYL JSEM PROPUŠTĚN A VRÁTIL JSEM SE ZPÁTKY NA ZEM. K ÚDIVU VŠECH JSEM ZNOVU OTEVŘEL OČI A TY BYLY TAK ZALITÉ SLZAMI, ŽE I NEVĚŘÍCÍ BY BYLI PŘESVĚDČENI MOU BOLESTÍ. TO NEBYL JEN SEN A PRÁZDNÉ VIDINY, KTERÉ NÁS TAK ČASTO ŠÁLÍ. SVĚDKEM JE MI SÁM SOUD, PŘED NÍMŽ JSEM LEŽEL, A SAMOTNÝ ROZSUDEK, JEHOŽ SE TAK BOJÍM. KÉŽ BYCH UŽ NIKDY NEBYL PODROBEN TAKOVÉMU VÝSLECHU! NA ZÁDECH MI ZŮSTALY FIALOVÉ PODLITINY A RÁNY JSEM CÍTIL I PO PROBUZENÍ. OD TÉ CHVÍLE JSEM ČETL PÍSMO SVATÉ S TAKOVOU HORLIVOSTÍ, S JAKOU JSEM SVĚTSKÉ SPISY NIKDY NEČETL.

JERONÝM, VÝBOR Z DOPISŮ. ÚVODNÍ STUDIE, PŘEKLAD A POZNÁMKY JIŘÍ ŠUBRT. PRAHA, OIKOYMENH 2006, s. 109-113.

